

Mr. sc. Abdullah ARIFOVIĆ
Mr. sc. Rusmir DJEDOVIĆ

NASELJE TUTNJEVAC KOD SREBRENICA 1935. godine

Sažetak

U radu se opisuju urbane i demografske karakteristike i daje opći izgled malog naselja Tutnjevaca kod Srebrenika 1935. godine. Također se daje detaljni pregled domaćinstava i njihovih članova u Tutnjevcu navedene godine.

Rad je uglavnom napisan na osnovu do sada nekoristene matične knjige, zvane Domovnica.

Ključne riječi: *Tutnjevaca kod Srebrenika, familije, kuće, domaćinstva, stanovnici, 1935. godina.*

Tutnjevaca kod Srebrenika je jedno od više naselja u Bosni i Hercegovini koje nose takvo ime. Toponim Tutnjevaca je prisutan i za druge geografske sadržaje.

Položaj

Pošto se radi o malom naselju Tutnjevaca je kroz historiju uglavnom službeno vođen i popisivan u okviru velikog naselja Špionica. Najranije u jedinstvenoj Špionici a kasnije u Špionici Turskoj, odnosno Donjoj.

Teritorija Tutnjevca se katastarski nalazi okružena Špionicom Katoličkom, odnosno Srednjom.

Špionica je inače vrlo staro i veliko naselje. Postoji još u srednjem vijeku a početkom osmanskog perioda (16. i 17. stoljeće) je najveće naselje nahije Srebrenik i među najvećim seoskim naseljima cijelog Zvorničkog sandžaka¹.

Šire područje Špionice se u prošlosti nalazila na tromeđi tri administrativne cjeline sa središtima u Gračanici, Gradačcu i Tuzli pa je u različitim vremenskim periodima njima i pripadala. U osmanskom periodu kadilucima, austrougarskom kotarevima a između dva svjetska rata srezovima.

U prvoj polovini tridesetih godina 20. stoljeća, Špionica je u rangu opštine a pripada srezu Gračanica. Obuhvata naselja: Špionicu Tursku, Katoličku i Srpsku, zatim Čehaje, Srebrenik Donji i Gornji, Babunoviće, Rapatnicu i Čekaniće. Središte opštine Špionica je bilo u Špionici Srpskoj a predsjednik opštine je bio Mujo Smajlović. Opština Špionica iza 1935/6. godine je u sastavu sreza Gradačac.²

Zvanična statistika u ovom periodu ne daje podatke o Špionici, pa ni o Tutnjevcu. Popis iz 1931. godine daje samo podatke o stanovništvu opštine Špionica kao cjeline. Te godine opština Špionica ima 5901 stanovnika, od toga muslimana 4262, pravoslavni 700 i rimokatolika 939.³ Redovni popis predviđen za 1941. godinu nije ni održan, zbog početka rata.

Zbog toga je stanje stanovništva Špionice Turske a pogotovo Tutnjevca u periodu tridesetih godina 20. stoljeća, potpuno nepoznato. Nedavno pronađeni dokument u Arhivu

¹ Više o tome u Rusmir Djedović, Urbane prilike i razvoj naselja u nahijama Srebrenik i Jasenica tokom XVI i početkom XVII stljeća, u grupa autora, Srebrenik historijsko-etnografske skice, Centar za kulturu i informisanje, Srebrenik, 2007., str. 18.

² Više o ovome u Omer Hamzić, Gračanica i okolina u periodu između dva svjetska rata, Univerzitet u Travniku, Travnik, 2012., str. 41-44, 122, 141, karte na str. 388-390.

³ Definitivni rezultati popisa stanovništva od 31. marta 1931 godine, Državna štamparija, Beograd, 1938., str. 112.

Medžlisa islamske zajednice Gračanica, navodi da 1933. godine Špionica Turska ima 1010 stanovnika.⁴

Slika 1. Tutnjevac na topografskoj karti 40-tih godina 20. stoljeća

Slijedeće istraživanje će dati podatke o broju stanovnika i domaćinstava u Tutnjevcu 1935. godine. Kao izvor koristi se matična knjiga, koja se zove Domovnica ili Domovnik, a koju su vodili imami matičari. Radi se o Domovnici za džemat Špionica a koja se nalazi u Matičnom uredu u Špionici.

Domaćinstva i stanovnici Tutnjevca 1935. godine

U matičnoj knjizi, Domovnici džemata Špionica⁵, prema popisu kuća i domaćinstava iz 1931. godine mahala Tutnjevac je imala 20 kuća koje su bile numerisane brojevima od broja 158. do broja 177., u kojima je živjela 21 porodica.

U nekoliko narednih redova biće prikazan pregled vlasnika kuća, *odnosno domaćinstava, starješina* i njihovih stanovnika zaključno sa 1935.godinom:

1. Delić Šahbaz, starješina, 1875.; 2. Čekić Raha, žena od 1, 1888.; 3. Alaga, sin od 1, 1912.; 4. Rahman, sin od 1-2, 1914.; 5. Sabit, sin od 1-2, 1920.; 6. Abid, sin od 1-2, 1920.; 7. Adem, sin od 1-2, 1926.; 8. Mujo, sin od 1-2, 1929.; 9. Sendić Emina (Safija), žena od 3, 1917.; 10. Šahbaz, sin od 3-9, 1935.; 11. Mešić Ajiša, žena od 4, 1919.; 12. Emina, žena od 6, 1920.;⁶
2. Hevešević (Abdulahov) Mustafa, starješina, 1884.; 2. Husejnović Hata, žena od 1, 1884.; 3. Džemila, kći od 1-2, 1924.;⁷
3. Delić (Havkić) Huso, starješina, 1873.; 2. Mejra, žena od 1, 1880.; 3. Salih, sin od 1, 1892.; 4. Abdulahović Zlata, žena od 3, 1904.; 5. Đulaga, sin od 3, 1920.; 6. Nuraga, sin od 3, 1923.; 7. Husejn, sin od 3-4, 1928.; 8. Hazim, sin od 3-4, 1931.; 9.;⁸
4. Delić (Ibrahimov) Mehmed, starješina, 1878.; 2. Emina, žena od 1, 1885.; 3. Sabiha, kći od 1-2, 1919.; 4. Fatima, kći od 1-2, 1922.; 5. Emina, kći od 1-2, 1922.; 6. Hanka, sestra od 1, 1890.;⁹

⁴ Omer Hamzić, Gračanica i okolina..., str. 395.

⁵ Domovnica džemata Špionica od 1927-1945.godine, Matični ured u Špionici.

⁶ Ibid., str.164.

⁷ Ibid., str.165.

⁸ Ibid., str.166.

5. Delić (Ibrahimov) Osman, starješina, 1875.; 2. Karić Ćerima, žena od 1, 1888.; 3. Tahir, sin od 1, 1904.; 4. Džafić Fatima, žena od 3, 1910.; 5. Omer, sin od 3-4, 1930.; 6. Hafif, sin od 3-4, 1932.; 7. Mustafa, sin od 1, 1907.; 8. Abdulahović Ajiša, žena od 7, 1912.; 9. Behara, kći od 1-2, 1918.; 10. Ibrahim, sin od 1-2, 1922.; 11. Emina, bratišna od 1, 1923.; 12. Mekzum, sin od 7-8, 1934.;¹⁰
6. Delić (Ibrahima) Mujo, starješina, 1884.; 2. Ibrišević Arifa, žena od 1; 3. Osman, sin od 1-2, 1916.; 4. Bajro, sin od 1-2, 1922.; 5. Šaha, kći od 1-2, 1926.; 6. Mahmut, sin od 1-2, 1927.; 7. Zejćir, sin od 1-2, 1929.; 8. Atif, sin od 1-2, 1933.; 9. Azem, sin od 1-2, 1935.;¹¹
7. Delić (Mustafin) Abdulah, starješina, 1885.; 2. Hevešević Fatima, žena od 1, 1890.; 3. Hasan zv.Ibro, sin od 1-2, 1909.; 4. Topčagić Hatidža, žena od 3, 1930.; 5. Hasan, sin od 1-2, 1918.; 6. Topčagić Hanifa, žena od 5, 1913.; 7. Delić Šehida, kći od 1-2, 1922.; 8. Ajiša, kći od 3-4, 1933.;¹²
8. Hasić (Mujkanov) Rašid, starješina, 1902.; 2. Arifović Ajiša, žena od 1, 1902.; 3. Ismet, sin od 1-2, 1932.; 4. Esma, kći od 1-2, 1935.;¹³
9. Nanić-Brčkalija (Alijin) Avdija, starješina, 1894.; 2. Agić Esma, žena od 1; 3. Fehim, sin od 1-2, 1921.; 4. Ibrahim, sin od 1-2, 1926.;¹⁴
10. Nanić-Brčaklija (Alijin) Ejub, starješina, 1907.; 2. Jahić Mejra, žena od 1, 1914.; 3. Hasan, sin od 1-2, 1932.;¹⁵
11. Čandić (Mehmedov) Began, starješina, 1859.; 2. Aljić Hanifa, žena od 1, 1865.; 3. Mehmed, sin od 1-2, 1914.;¹⁶
12. Arifović (Ahmetov) Ahmet, starješina, 1892.; 2. Ibrišević Hanifa, žena od 1, 1899.; 3. Ćamil, sin od 1-2, 1921.; 4. Ćamila, kći od 1-2, 1925.; 5. Sajda, kći od 1-2, 1926.; 6. Adem, sin od 1-2, 1930.; 7. Ragib, sin od 1-2, 1932.; 8. Ćehajić Hafiza, mati od 1, 1870.;¹⁷
13. Hevešević (Ahmetov) Bešir, starješina, 1886.; 2. Ćekić Hanka, žena od 1, 1890.; 3. Kasim, sin od 1-2, 1914.; 4. Hasiba, kći od 1-2, 1920.; 5. Hamšija, kći od 1-2, 1925.; 6. Emira, kći od 1-2, 1923.; 7. Emina, kći od 1-2, 1928.; 8. Ahmet zv.Pašan, sin od 1-2, 1930.; 9. Hava, kći od 1-2, 1932.; 10. Meho, brat od 1, 1883.; 11. Mejra, kći, 1911.;¹⁸
14. Karaćević (Osmanov) Mustafa, starješina, 1867.; 2. Ahmet, sin od 1, 1898.; 3. Jukan Paša, žena od 2, 1913.; 4. Emina, kći od 2, 1921.; 5. Džemal, sin od 2, 1924.; 6. Fehim, sin od 1, 1903.; 7. Slanjankić Paša, žena od 6, 1904.; 8. Najil, sin od 6-7, 1924.; 9. Zajim, sin od 6-7, 1926.; 10. Najila, kći od 6-7, 1930.; 11. Novalija, sin od 6-7, 1934.; 12. Razija, kći od 2-3, 1934.; 13. Arza, kći od 6-7, 1935.; 14. Ramza, kći od 6-7, 1932.;¹⁹
15. Karaćević (Osmanov) Agan, starješina, 1876.; 2. Kurbašić Ćerima, žena od 1, 1895.; 3. Adem, sin od 1, 1902.; 4. Bešić Najila, žena od 3, 1904.; 5. Safeta, kći od 3-4, 1923.; 6. Osman, sin od 3-4, 1925.; 7. Nura, kći od 3-4, 1927.; 8. Meta, kći od 1, 1914.; 9. Rahmana, kći od 1, 1916.; 10. Hasiba, kći od 1, 1922.; 11. Razija, kći od 1-2, 1931.; 12. Rizaudin, sin od 1-2, 1932.; 13. Ajka, kći od 3-4, 1934.;²⁰
16. Alić²¹ (Đulejmanov) Mustafa, starješina, 1875.; 2. Šahdanović Paša, žena od 1, 1880.; 3. Ibro, sin od 1-2, 1900.; 4. Hevešević Emina, žena od 3; 5. Zula, kći od 3-4, 1919.; 6. Ađul, sin od 3-4, 1922.; 7. Sejdo, sin od 3-4, 1926.; 8. Kada, kći od 3-4, 1929.; 9. Šaban, sin od 1-2, 1916.; 10. Uma, kći od 1-2, 1919.; 11. Halilović Hanka, žena od 9, 1915.;²²

⁹ Ibid., str.167.

¹⁰ Ibid., str.168.

¹¹ Ibid., str.169.

¹² Ibid., str.170.

¹³ Ibid., str.171.

¹⁴ Ibid., str.172.

¹⁵ Ibid., str.173.

¹⁶ Ibid., str.174.

¹⁷ Ibid., str.176.

¹⁸ Ibid., str.177.

¹⁹ Ibid., str.178.

²⁰ Ibid., str.179.

²¹ O ovoj familiji je u literaturi već dato nešto podataka. Pogledati više u: Djedović, R., i Arifović, A., *Izvorna grupa Đemići iz Tutnjevca kod Srebrenika*, Gračanički glasnik, Monos, Gračanica, broj: 37, maj 2014., str.229-236.

²² Ibid., str.180.

17. Alić (Ibrin) Osman zv.Avdo, starješina, 1890.; 2. Karić Kada, žena od 1, 1890.; 3. Muharem, sin od 1-2, 1911.; 4. Čera, kći od 1-2, 1918.; 5. Ibro, sin od 1-2, 1922.; 6. Peštalić Hasiba, žena od 3, 1911.; 7. Tima, kći od 1-2, 1924.;²³
18. Alić (Ibrin) Meho zv.Alija, starješina, 1892.; 2. Čekić Šefka, žena od 1, 1895.; 3. Melća, kći od 1, 1924.;²⁴
19. Husikić-Omerović (Husin) Husejn, starješina, 1908.; 2. Halilović Hanka zv.Rahima, žena od 1, 1914.; 3. Umihana, sestra od 1, 1914.; 4. Begija, kći od 1-2, 1933.; 5. Began, sin od 1-2, 1935.;²⁵
20. Halilović (Halilov) Osmo zv. Jašar, starješina, 1892.; 2. Husejinović Hanifa, žena od 1, 1892.; 3. Ahmet, sin od 1-2, 1921.; 4. Jusuf, sin od 1-2, 1929.; 5. Bajro, sin od 1-2, 1932.; 6. Šahić Fatima, kći od 2, 1917.;²⁶
21. Tufekčić (Mehin) Mehmed, starješina, 1900.; 2. Habibović Hanifa, žena od 1, 1895.; 3. Ćazim, sin od 1-2, 1932.; 4. Novalija, sin od 1-2, 1935.;²⁷

Dvadeset kuća Tutnjevca 1935. godine se nalazilo u gornjem dijelu sadašnjeg naselja, po tjemenu i višim padinama tutnjevačkog brda. Tako su činile jedno gusto naseljeno naselje ili mahal, karakterističnu za tradicionalni način života Bošnjaka – muslimana.

Sedam kuća tada najbrojnije familije Delića²⁸ je bilo u jugoistočnom dijelu Tutnjevca a ostale kuće su prema sjeveroistoku.

Slika 2. Kuće u Tutnjevcu 1935. godine (Osnova je savremeni satelitski snimak a brojevi predstavljaju redne brojeve porodica koje su ranije navedene, odnosno lokaciju njihovih kuća 1935. godine)²⁹

²³ Ibid., str.181.

²⁴ Ibid., str.182.

²⁵ Ibid., str.183.

²⁶ Ibid., str.184.

²⁷ Ibid., str.185.

²⁸ Prema predanju očuvanom u familiji, Delići su u Tutnjevac doselili iz Zubovog brda, starog naselja koje se nalazi u istočnom dijelu Špionice.

²⁹ Pozicioniranje kuća je urađeno na osnovu prisjećanja Ahmeta Karačevića (1938), 19.07.2014.godine.

Kuća sa domaćinstvom Agana Karačevića (broj 15.) je 1935 . godine bila podalje ispod naselja, u polju blizu rijeke Tinje. Pored nje je prolazio stari put Gradačac-Tuzla. Izgradnja željezničke pruge Brčko-Banovići i veće stanice 1947. godine, je kuću Agana Karačevića gotovo fizički i odvojila od naselja. Mnogo kasnije oko stanice i ove kuće se naseljavaju stanovnici Tutnjevca i neki doseljenici.

Važniji sadržaji u Tutnjevcu 1935. godine

Iako Tutnjevac tridesetih godina 20. stoljeća predstavlja malo naselje sa tek nešto preko 20 kuća, ono predstavlja jednu zaokruženu i formiranu tradicionalno-urbanu cjelinu sa različitim sadržajima.

Mekteb

Dugi niz godina zajedničke teravije uz ramazan u mahali Tutnjevca mještani su klanjali po privatnim kućama na nekoliko lokacija³⁰, dok su osnovna vjerska znanja djeci prenosili ukućani u skladu sa svojim mogućnostima i znanjem. Jedan od razloga za ovakvo postupanje bilo je nepostojanje vjerskog objekta u mahali koji bi mogao poslužiti za te svrhe.

Takvo stanje je potrajalo skoro do početka četvrte decenije dvadesetog stoljeća kada je mahala Tutnjevca dobila svoj prvi vjerski objekat koji je u narodu zapamćen pod nazivima „mehtef-mejtef-mekteb“³¹. Mekteb je koji bio lociran u centralnom dijelu mahale neposredno uz „merajku“, raskrscnicu na kojoj su se ukrštali mjesni putevi.

Svojim jednostavnim izgledom mekteb se uklapao u krajolik. Imao je dimenzije 6x4, bio je obložen „šeperom“, pokriven crijepom „kopitašom“ kojeg je na sebi nosio četverovodni krov. Sa zapadne strane objekta se nalazio natkriveni ulaz koji je bio zaštićen drvenom ogradom. Unutrašnjost objekta je bila podijeljena na dvije prostorije, manju koja se koristila kao predsoblje i veću koja je služila kao prostorija za obavljanje vjerskih aktivnosti.³² Unutrašnjost objekta je bila popođena drvenim podom na kojem se nalazila prostirka od jednostavnijih ćilima te ovčijih kožica. Objekat je na sebi imao nekoliko manjih prozora.

Prema kazivanju Osmana Delića (1939)³³, sam objekat je za potrebe mještana otkupila porodica Karačević³⁴ od neke porodice Kraljević iz obližnjeg naselja Cerik. Odmah po izgradnji objekta angažovan je i prvi imam u mektebu, a on je prema sjećanju mještana bio Tufekčić Šaćir iz Babunovića.³⁵ U mektebu se uz mjesec ramazan klanjala teravija te povremeno odvijala vjerska pouka, dok su mještani Tutnjevca džumu i bajrame klanjali u džamiji u Špionici.³⁶

Mezarja

U mahali Tutnjevca 1935. godine registrujemo četiri odnosno pet mezarja. Četiri mezarja su imala porodični karakter, od kojih su tri pripadala porodici Delić a jedno porodici Hevešević, te najveće mezarje, koje je bilo prislonjeno uz mezarje Heveševića, je mezarje koje je porodica Karačević uvakufila za potrebe mahale i u kojem su se sahranjivali uz Karačeviće i članovi ostalih

³⁰ Teravija se klanjala u kući Heveševića i Delića – izjava Ahmeta Karačevića (1938) od 5.7.2014.

³¹ Muslimanska osnovna vjerska škola (Škaljić, A., *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*, Svjetlost, Sarajevo, 1966., str.455.)

³² Poslije Drugog svjetskog rata izvršena je rekonstrukcija mekteba te je tom prilikom podignut strop za jednu gredu, šeper je zamijenjen riglovanom ciglom, zamijenjeni su prozori na objektu, urađeno je udubljenje u unutrašnjem zidu na jugoistočnoj strani mekteba koje se koristilo kao mihrab, srušena je unutrašnja pregrada u mektebu te su spojene dvije prostorije u jednu veću.

³³ Intervju obavljen sa kazivačem 20.6.2014.

³⁴ Prema navodima Ahmeta Karačevića (1938) mekteb su izgradili njegov amidža Ahmet (1898) i otac Fehim (1903).

³⁵ Ne zna se pouzdano da li je spomenuti Šaćir Tufekčić bio svršeni neke od postojećih medresa iz okruženja ili ne, ali je određeno vrijeme boravio u mahali obavljajući imamske i muallimske obaveze.

³⁶ Stara džamija u Špionici je jedan od najstarijih islamskih vjerskih objekata na području Špionice. Od 7. marta 2007. godine ovaj objekat je proglašen nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine.

porodica koje su nastanjivale mahalu Tutnjevca (Čandić, Halilović, Husikić, Arifović, Alić, Nanić-Brčkalić, i dr.). Lokacija ovog mezarja je na sjevernom izlazu iz mahale, na lijevoj strani puta koji vodi od Tutnjeva prema naselju Srnice. Ovo mezarje je relativno novijeg datuma i njegovo formiranje bi mogli vremenski vezati treću deceniju dvadesetog vijeka. Prema izjavi Ahmeta Karaćevića (1938) plac za mezarje su kupili njegov djed Mustafa (1867) i brat mu Agan (1876), a prva osoba koja je ukopana u to mezarje bila je Aganova žena Hava (rođ.Delić) negdje između 1925-1930.³⁷

Najstarije od navedenih porodičnih mezarja Delića je mezarje koje se nalazi nedaleko od izvora „Trešnjevac“ – navodi Osman Delić (1939) – dok su za nastanak ostalih porodičnih mezarja Delića zaslužna braća Ibrahim i Mustafa koji su diobom porodičnog imetka te formiranjem vlastitih porodica oformili i porodična mezarja. Tako je Ibrahim oformio mezarje uz „merajku“ a Mustafa nekih pedesetak metara niže na mjestu uz koje je napravljena današnja džamija u Tutnjevcu.³⁸ O mezarju porodice Hevešević za sada nemamo puno informacija. Desetine starih nišana sa uklesanom sabljom i sarukom na nišanu bez ikakvih ličnih podataka o umrlom daju određene indikacije, ali za postavljanje bilo kakvih hipoteza neophodno je izvršiti dodatna istraživanja i obaviti još konsultacija.³⁹

Dučani

Prema kazivanju starijih mještana te 1935. godine u Tutnjevcu su postojala četiri dućana. Jedan je pripadao Avdiji Naniću-Brčkalića (1894) koji je bio smješten neposredno uz „merajku“,⁴⁰ drugi je bio nedaleko od ovog Avdijinog dućana odnosno nekih pedesetak metara sjeverno uz mahalski put i pripadao je Karaćević Fehimu (1903). Treći je pripadao Ahmetu Karaćeviću (1898) i bio je smješten nedaleko od lokalnog izvora Trešnjevac. Četvrti je pripadao Ademu Kraćeviću (1902) i ujedno je bio najveći i najbolje opskrbljen robom. U to vrijeme u dućanima su se mogli nabaviti artikli karakteristični tom dobu kao što su: lampe, fenjeri i gas za iste, razni konopci i oprema koja se koristila u stočarstvu, određene alatke za poljoprivredu, sapun i drugi proizvodi koji su nastajali kao rezultat zanatske djelatnosti.

Vode

Područje mahale Tutnjevca je po sjećanju starijih mještana oduvijek bilo bogato čistom izvorskom vodom, a ni bunara u mahali nije nedostajalo. Od nekoliko izvora koji i danas postoje u Tutnjevcu svakako je najpoznatiji izvor Trešnjevac koji se nalazi na raskrnicu koja lokalni put dijeli na onaj koji svojim desnim krakom vodi u Tutnjevca i onaj koji svojim lijevim krakom vodi ka Srednjoj Špionici. O samom nazivu „Trešnjevac“ ne postoje usmene predaje za koje bi mogli vezati nastanak ovog naziva, a ono što upućuje na mogući naziv je izdubljeno trešnjino stablo koje se koristilo kao mali rezervoar koji je svojim prečnikom neposredno obuhvatao izvor i iz kojeg je putem male drvene cjevčice isticala voda koju su prolaznici i mještani koristili za svoje potrebe.

Nedaleko od Trešnjeva, uzvodno uz Tutnjevački potok se nalazila voda „Grabovac“ koja nije bila tako izdašna kao Trešnjevac ali je i ona služila svojoj svrsi. U gornjem dijelu mahale najpoznatija voda je bio izvor poznat pod nazivom „Bara“ koji je podmirivao potrebe većeg dijela mahale. Ovaj izvor se nalazio na desnoj strani puta koji je iz mahale Tutnjevca vodio prema susjednom selu Srednja Špionica, nekih pedesetak metara od raskrsnice „merajka“.

³⁷ Razgovor sa kazivačem obavljen 5.7.2014.

³⁸ Osim navedenih mezarja koja su pripadala porodici Delić registrujemo i nekoliko izdvojenih mezarova u kojima su ukopani Ibrahimov sin Mehmed (1878) i nekoliko njegovih ukućana, međutim s obzirom da su među njegovim potomcima bile samo kćerke, te kako je smješteno iznad sokaka Delića, na izlazu iz mahale prema livadama ovi mezarji nisu ograđeni u zasebnu cjelinu.

³⁹ U svojoj brošuri „*Islamski kulturni spomenici turskog perioda u Bosni i Hercegovini*“ Alija Nametak navodi da se ovakva vrsta nišana pripisuje hadžijama ili trgovcima što predstavlja nekakav trag koji opet u usmenoj predaji nema svoje utemeljenje.

⁴⁰ Nešto kasnije će Avdija ovaj dućan prodati i odseliti se u obližnje naselje zvano Kula i tamo nastaviti sa trgovačkom djelatnosti.

Kada su bunari u pitanju prema sjećanju Osmana Delića među seoske bunare koji se smatraju najstarijim spadaju: „Heveševića bunar“ koji postoji i danas i nalazi se preko puta mjesne džamije u Tutnjevcu, zatim „Karačevića bunar“ koji je isto tako i dalje u funkciji ispred porodične kuće Karačevića u Tutnjevcu. Aljići su također imali svoj bunar koji se isto tako još koristi a smješten je u dvorištu porodične kuće Aljić Halila. Delići su isto tako imali svoj bunar koji su koristili.

Putevi

Kada je u pitanju putna komunikacija u mahali te '35 godine, kroz mahalalu je vodio mjesni put koji je na istočnoj strani mahale bio povezan sa starim austrougarskim putem koji je povezivao Gradačac i Tuzlu, te dalje protežući se kroz mahalalu imao je svoja tri kraka koji su mahalalu povezivali sa okolnim selima. Prvi krak ili prvo odvajanje je bilo kod Trešnjevca prema Srednjoj Špionici, drugi krak je kod Merajke takođe bio spona sa Srednjom Špionicom, treći krak je na samom izlazu iz mahale neposredno poslije velikog mezarja spajao mahalalu sa obližnjim naseljem Cerik. U svom nastavku put je dalje vodio prema katoličkom groblju koje se nalazi iznad mahale, da bi poslije u svom daljem toku prešao u šumski put koji u svojoj konačnici spaja mahalalu sa naseljem Srnice Gornje.

Merajka

S obzirom da se u radu nekoliko puta spominje „merajka“ ne možemo a da ne spomenemo da je ovo raskršće predstavljalo središte naselja i mjesto koje je služilo za okupljanje mještana u svim prigodnim prilikama. Kao što se može primjetiti iz rada, neposredno uz merajku su bili locirani svi važniji elementi lokalne infrastrukture koja je služila mještanima za organizaciju društvenog života u naselju. Uz merajku su bili smješteni: mekteb, dućan i mezarje, a nedaleko od merajke se nalazilo i izvor „Bara“. Svako koje je dolazio, odlazio ili prolazio kroz naselje imao je neposredan susret samerajkom i bio u prilici da sa nekim od mještana razmijeni koju riječ usput, da se informiše ili ostavi nekome nešto u emanet. Na merajci tih godina nije nedostajalo ni druženja. Znalo se zasvirati uz saz, zapjevati koja narodna pjesma, pa i poigrati kolo. Naročito uz mjesec ramazan merajka je bila prožeta životom u kasne jacijske sate kada su mještani sa upaljenim fenjerima sa svih strana pristizali radi prisutvovanja teraviji koja se džematile obavljala u mektebu. Te 1935. godine ramazan je bio u zimskim mjesecima novembru i decembru, pa se nakon teravije znalo nastaviti druženje u nekog od domaćina.

Vodenice

Nedaleko od lokalnog izvora Trešnjevca, nekih pedesetak metara nizvodno na Tutnjevačkom potoku, nalazila se manja vodenica koja je uglavnom zadovoljavala potrebe mještana. Vodenica je pripadala braći Ahmetu i Fehimu Karačeviću, a u narodu je bila poznata pod imenom „Ahmetuša“. Prema kazivanju starijih mještana ova vodenica je bila u funkciji pretežno u zimskom periodu.

Zaključak

Tutnjevca 1879. godine na popisu ima 13 kuća, 15 stanova i 70 stanovnika (od toga 40 muškaraca i 30 žena).⁴¹

Tutnjevca u periodu 1931 - 1935 godina ima 21 domaćinstvo i 20 kuća. Stanovnika oko 154, a od toga muških 79 i ženskih 75. Kada su u pitanju familije u Tutnjevcu, te 1935.godine imamo jedanaest familija: Delići (6 porodica, 55 članova), Karačevići (2 porodice, 27 članova), Alići (3 porodice, 21 član), Heveševići (2 porodice, 14 članova), Nanić-Brčkalija (2 porodice, 7

---

⁴¹ Štatistika mjesta i pučanstva Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 1880., str. 90.

članova), Arifovići (1 porodica, 8 članova), Halilovići (1 porodica, 6 članova), Husikići (1 porodica, 5 članova), Hasići (1 porodica, 4 člana), Tufekčići (1 porodica, 4 člana), Čandići (1 porodica, 3 člana). Porodice su u prosjeku brojale oko sedam članova.

Kroz naselje vodi mjesni put koji na istočnoj strani naselje Tutnjevca povezuje sa starim austrougarskim putem koji je povezivao Gradačac i Tuzlu, svojim krakima povezuje ovo sa okolnim naseljima: Cerikom i Srednjom Špionicom, a na svom izlazu iz naselja na sjeveru je spona sa naseljem Gornje Srnice. Glavno čvorište puteva u naselju je svakako raskršće merajka koja je ujedno bila središte naselja i glavno okupljalište mještana u raznim prilikama.

Vjerski život u naselju je bio vezan najviše za nedavno izgrađeni mekteb u kojem su se odvijale zajedničke vjerske aktivnosti mještana od klanjanja teravih namaza u ramazan, održavanja vjerske pouke, do okupljanja u slučaju kada je nekoga trebalo ispratiti sa ovoga svijeta i klanjati mu džezazu. U naselju je postojalo nekoliko mezarja od koji je većina bila porodičnog karaktera dok je najveće mezarje za potrebe mještana uvakufila porodica Karačević u trećoj dekadi dvadesetog stoljeća.

Stanovništvo se uglavnom bavilo poljoprivredom i stočarstvom, mada nije nedostajalo ni trgovine. Kako smo ranije vidjeli u radu u naselju su bila četiri dućana koja su podmirivale potrebe naselja sa artiklima koji su bili u opticaju u to vrijeme, čak štaviše, i okolna naselja su se koristila uslugama ovih dućana.

Naselje je od davnina bilo bogato čistom izvorskom vodom koja je obilato podmirivala potrebe mještana za vodom, ali istovremeno činjenica da je u naselju bilo registrovano i nekoliko bunara, govori o tome da su mještani poznavali značaj i potrebu vode u životu čovjeka, naročito kod muslimana, te su ovoj potrebi iskazivali veliku pažnju i skrb. Vodeni potencijal je bio korišten i u druge svrhe. U naselju se nalazila i manja vodenica koja je podmirivala potrebe mještana.

Izvori i literatura:

1. Domovnica džemata Špionica od 1927-1945.godine, Matični ured u Špionici.
2. Definitivni rezultati popisa stanovništva od 31. marta 1931 godine, Državna štamparija, Beograd, 1938.
3. Štatistika miesta i pučanstva Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 1880.
4. Intervju obavljen sa Osmanom (Mustafe) Deliće (1939) iz Tutnjevca, dana 20.6.2014.
2. Intervju obavljen sa Ahmetom (Fehima) Karačević (1938) iz Tutnjevca, dana 5.7.2014.
3. Škaljić, A., *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*, Svjetlost, Sarajevo, 1966.
4. Mutapčić, E., „Džamija u Špionici – nacionalni spomenik kulture“, *Biljeg Srebrenika*, br.5-6., Srebrenik, 2008.
5. Arifović, A., „Stara džamija u Špionici“, (neobjavljeni seminarski rad)
6. Nametak, A., „*Islamski kulturni spomenici turskog perioda u Bosni i Hercegovini*“, Sarajevo, 1939.
7. Djedović, R., *Urbane prilike i razvoj naselja u nahijama Srebrenik i Jasenica tokom XVI i početkom XVII stoljeća*, u grupa autora, Srebrenik historijsko-etnografske skice, Centar za kulturu i informisanje, Srebrenik, 2007.,
8. Hamzić, O., *Gračanica i okolina u periodu između dva svjetska rata*, Univerzitet u Travniku, Travnik, 2012
9. Djedović, R., i Arifović, A., *Izborna grupa Đemići iz Tutnjevca kod Srebrenika*, Gračanički glasnik, Monos, Gračanica, broj: 37, maj 2014.